

Even uw aandacht...

Deze 'smaakmaker' laat u toe kennis te maken met dit werk.

Dit tekstfragment mag niet gebruikt worden voor opvoering. Het mag niet worden gedownload, afgedrukt of verder verspreid.

Indien deze smaakmaker u bevalt, raden we u aan het volledige toneelstuk te ontlenen en te lezen voor u tot de aankoop van boekjes voor opvoering beslist.

Veel leesplezier!

TARTUFFE
(Tartuffe)

Een komedie in vijf bedrijven

door

Molière

Vertaling : Peter Verstegen

Toneelfonds J. Janssens – Antwerpen
2015
Nr.1907

OPVOERINGSRECHT

Het opvoeringsrecht wordt verkregen na aankoop van tenminste TWAALF tekstboekjes bij de uitgever en na betaling van de verschuldigde opvoeringsrechten aan:

Toneelfonds J. Janssens B.V.B.A.
Te Boelaerlei 107
2140 Borgerhout Antwerpen
rechten@toneelfonds.be

Bij aankoop van het verplicht aantal boekjes krijgt men van de uitgever een formulier "aanvraag tot opvoering". Op dit formulier moet men plaats en datum(s) van opvoering invullen; het moet minstens vier weken voor de opvoering(en) naar Toneelfonds J. Janssens B.V.B.A. worden gestuurd.

Enige tijd voor de opvoeringen ontvangt u dan van hen de factuur voor te betalen auteurs- en/of vertaalrechten

Men is volgens de Auteurswet strafbaar als men gebruik maakt van gekregen, gehuurde, geleende of gekopieerde boekjes.

Wanneer men niet voldoet aan de hier opgesomde voorwaarden, worden de geldende opvoeringsrechten met 100% verhoogd.

Voor Nederland wende men zich tot:

I.B.V.A "Holland"
Postbus 363
1800 AJ Alkmaar.
info@ibva.nl

TARIEFCODE A1

BELANGRIJKE OPMERKING !

Alle rechten voorbehouden. Iedereen die toestemming verkreeg het stuk *TARTUFFE* op te voeren moet de naam van auteur *bew. Peter Verstegen* vermelden in alle publicaties die n.a.v. de voorstellingen verschijnen. De auteursnaam moet onmiddellijk onder de titel vermeld worden, in een lettertype minstens half zo groot als dat van de titel, maar minstens twee keer zo groot als dat waarin de naam van de vertaler, regisseur en spelers wordt vermeld.

© 1999 Toneelfonds J. Janssens/Peter Verstegen
www.toneelfonds.be

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvuldigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, internet of op welke wijze ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

PERSONAGES

MEVROUW PERNELLE, moeder van Orgon
ORGON, echtgenoot van Elmire
ELMIRE, tweede vrouw van Orgon
DAMIS, zoon van Orgon
MARIANE, DOCHTER VAN ORGON, verliefd op Valère
VALERE, verliefd op Mariane
CLÉANTE, ZWAGER VAN ORGON, broer van Elmire
TARTUFFE, schijnvrome
DORINE, meid van Mariane
MIJNHEER LOYAL, deurwaarder
EEN SCHEPEN
FLIPOSE, meid van mevrouw Pernelle

Het stuk speelt ten huize van Orgon, in Parijs

Eerste Bedrijf

Scène I

*(Mevrouw Pernelle, Elmire, Mariane, Cléante,
Damis, Dorine en Flipote)*

PERNELLE

Schiet op, Flipote, we moeten hiervandaan.

ELMIRE

Loopt u toch niet zo vlug, ik laat u uit!

PERNELLE

Kind, laat maar! Heb ik je dat soms gevraagd?
Van die maniertjes ben ik niet gediend.

ELMIRE

Ach moeder, 't is een kwestie van fatsoen,
Maar waarom heeft u plotseling zo'n haast?

PERNELLE

Omdat ik het niet langer aan kan zien:
Niemand die zich door mij iets zeggen laat!
Ja, ik verlaat dit huis en ik ben kwaad!
Als ik iets uitleg wordt er niet geluisterd,
Geen grein respect... iedereen spreekt mij tegen.
Het is een janboel hier in huis, ik ga!

DORINE

Maar als u...

PERNELLE

Meisje, jij hebt voor een meid
Veel te veel babbels en brutaliteit!
Dat durft maar over alles mee te praten.

DAMIS

Maar...

PERNELLE

Jij, Damis, bent in één woord een dwaas,
En 't is je grootmoeder die je dat zegt.
Ik heb mijn zoon, je vader, vaak gezegd,
Dat je een mispunt bent, dat je niet deugt,
Dat hij met jou niets dan ellende krijgt!

MARIANE

Ik vind...

PERNELLE

Ach God, z'n zus, dat lieve kind,
Altijd zo argeloos, zo zacht en pril!
Maar stille waters hebben diepe gronden
En je voert stiekem vast iets in je schild.

ELMIRE

Moeder...

PERNELLE

Schoondochter, 'k zeg je met permissie:
Jouw doen en laten is niet zoals 't hoort.
Je zou een voorbeeld voor hen moeten zijn
Zoals hun moeder was... Jij kan alleen maar
Met geld smijten; het doet me pijn te zien
Hoe jij je kleedt als een vorstin. Als jij
Alleen je eigen man behagen wou,
Dan had je lak aan al die pronk en opschik.

CLÉANTE

Maar al met al...

PERNELLE

U bent haar broer, meneer,
En als zodanig wil 'k u respecteren,
Maar was 'k in Orgons plaats, háár man, mijn zoon,
Dan vroeg ik u hier uit de buurt te blijven:
Die levenslesjes waar u mee te koop loopt,
Die zijn, meneer, zonder meer immoreel!
Ik spreek vrijuit, dat ben ik zo gewend,

Ik maak nu eenmaal van mijn hart geen moordkuil.

DAMIS

Uw vriend, meneer Tartuffe, heeft het getroffen...

PERNELLE

Tartuffe is een vroom man, een man van wijsheid,
En ik verdraag het niet, het maakt me razend,
Als hij kritiek krijgt van een dwaas als jij.

DAMIS

Moet ik verdragen dat zo'n huichelaar,
Zo'n zedepreker ons de wet voorschrijft?
Dat hij ons elk pleziertje wil verbieden
Als hij er niet zijn zegen aan wil geven!

DORINE

Als je die wijsheden van hem moet geloven,
Kun je niets doen zonder te zondigen.
Die vrome femelaar keurt alles af.

PERNELLE

Als hij iets afkeurt doet hij dat met reden.
Hij wijst de Weg Omhoog; mijn zoon moet zorgen
Dat jullie allemaal hem in je hart sluit.

DAMIS

Er is geen vader en geen macht op aarde
Die me daartoe kan pressen, 't Zou verraad
Zijn aan mezelf als ik iets anders zei.
Ik hoef hem maar te zien of ik word razend,
En als 't zo doorgaat zie ik er van komen
Dat 'k nog eens op de vuist ga met die hork.

DORINE

Er is geen mens die er iets van begrijpt:
Een onbekende die de baas komt spelen,
Een bedelaar die niet eens schoenen had,
Zijn hele plunje geen drie duiten waard...
En zo iemand is zo zichzelf vergeten
Dat 't lijkt of hij hier heer en meester is.

PERNELLE

God zij gedankt, alles zou beter zijn
Als jullie je liet leiden door zijn vroomheid.

DORINE

U ziet in hem een soort van heilige,
Maar het is allemaal schijnheiligheid.

PERNELLE

Hoe durft zo'n meid!

DORINE

De man zelf én zijn knecht
Zou 'k zonder borgsom voor geen cent vertrouwen.

PERNELLE

Over de knecht wil ik geen oordeel vellen,
Maar voor de meester stel ik mij garant.
Jullie versmaden hem, beschimpen hem.
Waarom? Omdat hij je de waarheid zegt,
Omdat hij al die zonde niet kan aanzien:
Hij laat zich leiden door de wil des Heren.

DORINE

Is het dan soms tegen de wil des Heren
Dat wij in eigen huis bezoek ontvangen?
Als we de laatste tijd visite kregen,
Dan ging hij als een dolleman tekeer.
Wat zou daar achter zitten? Volgens mij
(*Ze wijst op Elmire*)
Is hij jaloers als anderen haar zien...

PERNELLE

Zwijg jij, denk na en zeg die dingen niet.
Hij is het niet alleen die nijdig wordt
Van al die aanloop, altijd dat gedrang
Van koetsen aan de poort en het lawaai
Van dat lakeienvolk dat hier maar rondhangt.
De hele buurt spreekt er al schande van.
Goed, ik neem aan dat er niets schandelijks

Gebeurt, maar dat is niet waarom het gaat:
Waar het om gaat is dat er wordt gepraát.

CLÉANTE

U kan de mensen 't kletsen niet verbieden.
Het zou een droevig leven zijn wanneer we
Uit vrees voor rare praatjes het gezelschap
Van onze beste vrienden moesten mijden.
En zelfs als je zo ver zou willen gaan,
Dan brengt dat nog niet elke tong tot zwijgen.
Er is geen kruid gewassen tegen roddel;
Er niet op letten, dat is nog het best.
Als we onszelf niets hoeven te verwijten,
Laten die praatjesmakers dan maar praten.

DORINE

Die roddel komt toch van hiernaast, van Dafne,
En van die krielkip van een man van haar?
Wie zelf een scheve schaats rijdt is altijd
De eerste om een ander zwart te maken,
De eerste om de onzekere vlam te zien
Van andermans geringste amourette,
Waarna ze 't nieuwtje gretig uitbazuinen
En er meteen hun eigen draai aan geven.
Wat anderen doen, of in hún ogen doen,
Moet blijkbaar excuseren wat ze zelf doen,
En ze proberen onder 't mom van onschuld
Hun eigen slinkse daden te maskeren;
Om zich van eigen schande te ontdoen
Geven ze af op andermans fatsoen.

PERNELLE

Dat heeft er allemaal niets mee te maken;
Oronte leeft in elk geval een vroom,
Godvrezend leven en ik weet dat zij
Ook aanstoot neemt aan al dat komen en gaan.

DORINE

Een mooi gekozen voorbeeld, wat een vrouw!
't Is waar, nu leidt ze een voorbeeldig leven,
Maar 't is de leeftijd die er haar toe dwingt:
Haar zedigheid is tegen wil en dank.
Zolang ze in de smaak viel bij de heren
Leek het of zij er nooit genoeg van kreeg.
Maar nu de glans gedooft is in haar ogen,
Nu zweert ze af wat haar heeft afgezworen:
De wereld - en een schijn van vroomheid moet nu
Verdoezelen dat haar schoonheid is verbleekt,
't Zijn streken van een vrouw op haar retour:
De minnaars zijn verdwenen, dat valt hard,
En in haar rusteloze eenzaamheid
Ziet ze geen ander leven voor zichzelf
Dan een bestaan als preutse zedepreekster.
Alles wordt door dat slag gekritiseerd,
niets vindt genade, alles is verkeerd!
Elks levenswandel wordt op hoge toon
Veroordeeld - niet uit vroomheid, 't is gewoon
Afgunst: als zij te oud zijn voor de liefde,
Dan mag een ander ook niet meer genieten.

PERNELLE

Dat is een sprookje van het soort dat jij
Weet te waarderen, is het niet, Elmire?
En ik moet hier in huis mijn mond dichthouden,
Want als mevróúw daar praat, stopt ze niet meer.
Toch zal ik jou eens zeggen wat ik vind:
Ik zeg je dat mijn zoon zijn leven lang
Nog nooit zo wijs gehandeld heeft als toen hij,
Tartuffe, die vrome man, bij zich in huis nam,
En dat de hemel zelf hem heeft gestuurd
Om jullie zinsverdwazing te genezen;
Dat het voor jullie bestwil is om goed

Naar hem te luisteren, en dat hij niets
Veroordeelt als dat niet hoognodig is.
Al die visites, al dat malle dansen,
Al dat geconverseer, 't is uit den boze!
Hoor je er ooit een stichtelijk gesprek?
Nee, loze praatjes, zang en zotteklap.
De medemens moet het steeds weer ontgelden,
Want er is niemand veilig voor hun roddel,
Zelfs mensen met verstand raken de kluts kwijt
Van 't ordeloos gedoe op die partijen:
Iedereen kakelt daar maar door elkaar.
Ik sprak pas een geleerd man die terecht zei:
Mevrouw, het lijkt het oude Babel wel:
Dat praat en praat, er komt geen einde aan.
Een fraai verhaal heb ik van hem gehoord...
(Ze wijst op Cléante)
Kijk, kijk meneer heeft alweer binnenpretjes!
Als er te lachen valt, dan niet om mij!
(Tot Elmire)
Vaarwel schoondochter, 'k heb genoeg gezegd;
Je huishouden kan mij gestolen worden
En 't kan lang duren voor je mij hier terugziet.
(Ze geeft Flipote een oorvijs)
Vooruit jij, troela, sta daar niet te dromen
En in de lucht te staren, of ik laat je
Nog alle sterren van de hemel zien.

Scène II

(Cléante, Dorine)

CLÉANTE

Ik heb geen zin achter haar aan te gaan,
Straks krijg ik nog zo'n storm over me heen.
Zoals die ouwe vrouw...

DORINE

Wat jammer nou

Dat ze u dat niet zeggen hoort; ze was
Nooit uitgepraat over dat 'ouwe' vrouw.

CLÉANTE

Zo'n driftaanval, en eigenlijk om niets,
En die Tartuffe van haar doorziet ze niet!

DORINE

Oh, het is nog veel erger met haar zoon...
U gelooft uw ogen niet als u dat ziet.
Hij heeft zich vroeger een wijs man betoond,
En dapper in de dienst van onze koning,
Maar hij lijkt echt van zijn verstand beroofd
Sinds hij zo wegloopt met meneer Tartuffe.
Hij noemt hem 'broer' en stelt hem tien maal hoger
Dan eigen moeder, dochter, vrouw of zoon.
Hij neemt alleen Tartuffe nog in vertrouwen
En leeft precies zoals Tartuffe het wil;
Hij knuffelt en omhelst hem, en zo teder...
Het lijkt haast dat het om een minnares gaat.
Aan tafel geeft hij hem de ereplaats
En ziet het liefst dat Tartuffe eet voor zes.
Van elke gang is 't beste deel voor hem,
En boert Tartuffe, dan is het: 'God zij met je!'
Hij 's gek van hem, het is zijn held, zijn afgod.
Hij praat hem na, vereert al wat hij doet
- Elk bagatel - of het een wonder is,
En elk woord uit zijn mond is een orakel.
Tartuffe ziet dat hij beet heeft, profiteert
Zoveel hij kan en weet hem honderdvoudig
Het hoofd op hol te brengen. Zo haalt hij
Al huichelend het geld met scheppen binnen.
Hij matigt zich ook aan om tegen ons
Te zedepreken; zelfs die knecht van hem

Gaat al zo ver om ons de wet te stellen,
Gaat tegen ons tekeer, rolt met zijn ogen,
Gooit strikken, onze rouge weg...
De schoft verscheurde gisteren eigenhandig
Een zakdoek die hij in een kerkboek vond,
Want die twee samen was een misdaad, zei hij,
Duivelse opschik bij Gods heiligheid..

Scène III

(Elmire, Mariane, Damis, Cléante en Dorine)

ELMIRE *(tot Cléante)*

Wees blij dat je niet met ons meegegaan bent,
We kregen nóg een keer de wind van voren
Voor ze haar huis in ging. Maar 'k heb Orgon
Gezien, hij mij nog niet. Ik ga naar boven
En zal daar op hem wachten.

CLÉANTE

Ik wacht hier wel,
'k Hoef hem alleen maar goedendag te zeggen.

Scène IV

(Cléante, Damis en Dorine)

DAMIS

Wilt u hem vragen naar mijn zusters bruiloft?
Tartuffe zit hem volgens mij op te stoken .
Om 't huwelijk niet door te laten gaan.
Mijn eigen bruiloft loopt dan ook gevaar:
Valère en mijn zus houden van elkaar,
Maar zijn zus houdt van mij en ik van haar.
En als...

DORINE

Daar komt hij aan.

Scène V

(Orgon, Cléante, Dorine)

ORGON

Dag Cléante.

CLÉANTE

Ik wil juist opstappen, maar ik ben blij
Je terug te zien. En bloeit het al daarbuiten?

ORGON

Dorine, vertel...

(tot Cléante) Een ogenblikje, zwager,
Sta toe dat ik eerst even informeer...
't Is mijn bezorgdheid...

(tot Dorine) En hoe gaat het hier?
Wat is er deze dagen gepasseerd?
Allen gezond gebleven?

DORINE

't Gaat nu weer,
Al had mevrouw eergisteren een koorts
Die tot de avond heeft geduurd, en daar
Zo'n erge hoofdpijn bij, niet voor te stellen.

ORGON

Hoe is Tartuffe?

DORINE

Die voelt zich opperbest.
Blakende welstand. Dik en rond gegeten.

ORGON

De arme ziel!

DORINE

Mevrouw had aan 't souper
Geen eetlust. Nee, geen hap heeft ze gegeten;
Haar hoofdpijn was nog steeds verschrikkelijk.

ORGON

Zo, en Tartuffe?

DORINE

Zat tegenover haar
En at alléén, in al zijn vroomheid, twee
Patrijzen en een kilo lamsgehakt.

ORGON

De arme ziel!

DORINE

Mevrouw heeft heel de nacht
Niet kunnen slapen van de rillerigheid.
Tot 's morgens hebben we bij haar gewaakt.

ORGON

Zo, en Tartuffe?

DORINE

Die moest na 't maal zo gapen
Dat hij zich naar zijn warme bed begaf
En daar tot 's morgens heerlijk heeft geslapen.

ORGON

De arme ziel!

DORINE

Ik heb mevrouw die ochtend
Bepraat om zich te laten aderlaten,
En daar vond ze gelukkig heel snel baat bij.

ORGON

Zo, en Tartuffe?

DORINE

Die kreeg weer goede moed,
En om zijn ziel te wapenen tegen 't kwaad,
Maar ook ter compensatie van het bloed
Dat door mevrouw verloren was, dronk hij
Aan het ontbijt vier grote bekers wijn.

ORGON

De arme ziel!

DORINE

Zij voelt zich nu weer goed

En 'k ga mevrouw meteen vertellen hoe het
U goed doet dat ze zo snel is hersteld.

Scène VI

(Orgon, Cléante)

CLÉANTE

Orgon, ze lacht je uit in je gezicht,
En in mijn hart geef ik haar nog gelijk ook.
Je hebt die gril echt veel te ver gedreven!
Is 't mogelijk dat een man je zo betovert
Dat je al 't andere voor hem vergeet?
Eerst heb je hem kleren en geld gegeven
En nu is 't al zo ver...

ORGON

Genoeg, Cléante.

Het gaat om iemand die je niet eens kent!

CLÉANTE

Goed, ik geef toe, ik ken hem niet zo goed,
Maar 'k kan vermoeden wat voor man het is.

ORGON

Cléante, als je hem kende zoals ik,
Dan was je net zo in zijn ban geraakt.
Het is een man die... eh... kortom, een man...
Een echte man! Nu ik zijn lessen volg,
Voel ik een diepe innerlijke vrede
En zie ik hoe verrot de wereld is.
Ik ben een ander mens sinds ik hem ken:
Hij leert me om me nergens aan te hechten
En alle tedere banden af te kappen.
Nu ben ik al zover dat ik mijn moeder,
Broer, kinderen of echtgenote kan
Zien sterven zonder dat het me iets doet.